

UDC 630.9:349.4

SCOPUS CODE 2301

<https://doi.org/10.36073/1512-0996-2026-3-170-176>

სოციალური დაცვა, საკუთრების უფლება და ტყის მდგრადობა: საქართველოს შემთხვევის სიღრმისეული შესწავლა

- კარლო კოპალიანი** საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის კანცლერი, სოციალურ მეცნიერებათა ფაკულტეტის პროფესორი, საქართველო
E-mail: karlo.kopaliani@yahoo.com
- ნოე ხოზრევანიძე** საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის სამთო-გეოლოგიური და მთის მდგრადი განვითარების ფაკულტეტის პროფესორი, საქართველო
E-mail: n.khozrevanidze@gtu.ge
- ნინო ბჟალავა** საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის სამთო-გეოლოგიური და მთის მდგრადი განვითარების ფაკულტეტის ასისტენტ პროფესორი, საქართველო
E-mail: nino.bzhalava@gtu.ge

რეცენზენტები:

- ზ. ლაოშვილი**, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის სამთო-გეოლოგიური და მთის მდგრადი განვითარების ფაკულტეტის პროფესორი, სამხედრო მეცნიერებათა დოქტორი
E-mail: laoshvilizura@gmail.com
- ა. სიჭინავა**, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის სოციალურ მეცნიერებათა ფაკულტეტის პროფესორი, ეკონომიკის დოქტორი
E-mail: asichinava@gtu.ge

ანოტაცია. წინამდებარე კვლევა განიხილავს მდგრადი განვითარების პირველ მიზანს და მის ურთიერთკავშირს ტყის რესურსებთან მსოფლიოსა და რეგიონის დონეზე. კვლევა მრავალმხრივი ანალიზის მეთოდოლოგიის გამოყენებით ფოკუსირებულია კავშირზე სოციალური დაცვის სისტემებს, საკუთრების უფლებებსა და ტყის მდგრადობას შორის. საქართველო, ქვეყანა, რომელიც გადის პოსტსაბ-

ჭოთა ტრანსფორმაციას, განსაკუთრებულ კვლევის საგანს წარმოადგენს სიღარიბისა და ტყის მართვის დინამიკის შესასწავლად. კვლევა მოიცავს მსოფლიო მასშტაბით ტყის საფარსა და გლობალურ სიღარიბეს შორის კავშირის დეტალურ ანალიზს, სიღარიბის შემცირების სტრატეგიული დოკუმენტების შინაარსობრივ შესწავლას და შედარებით ანალიზს ათი ქვეყნის მონაცემების საფუძველზე. საქართველოს მნიშვნელოვანი მიღწევები სიღარიბის შემცირების

მიმართულებით (უკიდურესი სიღარიბის მაჩვენებელი შემცირდა 15%-დან 3%-მდე 2010-2020 წლების პერიოდში) თანხვედრაშია სერიოზულ გამოწვევებთან ტყის რესურსების მდგრადი მართვის სფეროში. ძირითადი კვლევითი დასკვნები აჩვენებს, რომ სიღარიბის შემცირებასა და ტყის მდგრადობას შორის ურთიერთდამოკიდებულება მნიშვნელოვნად განსხვავდება რეგიონების, ათწლეულების, ტყის ტრანსფორმაციის ეტაპებისა და ბაზრის ხელმისაწვდომობის მიხედვით. პირველი მიზნის ეფექტური განხორციელება მოითხოვს ინტეგრირებულ მიდგომას, რომელიც აერთიანებს სოციალური დაცვის პოლიტიკას, საკუთრების უფლებების უზრუნველყოფას და ეკოსისტემის მომსახურების მექანიზმებს.

საკვანძო სიტყვები: ეკოსისტემის მომსახურება; კავკასია; მდგრადი განვითარება; საქართველო; საკუთრების უფლება; სიღარიბის შემცირება; სოციალური დაცვა; ტყის მდგრადობა.

შესავალი

მდგრადი განვითარების პირველი მიზანი მიმართულია ყველა კონტინენტზე სიღარიბის გლობალური აღმოფხვრისაკენ. თანამედროვე გაგებით, სიღარიბე მოიცავს მრავალ ასპექტს: შემოსავლის დონეს, ჯანმრთელობას, განათლებას, საცხოვრებელ პირობებსა და სოციალურ უსაფრთხოებას. ტყე, როგორც ბუნებრივი რესურსების უმნიშვნელოვანესი წყარო, არსებითად უკავშირდება სიღარიბის საკითხს, განსაკუთრებით განვითარებადი ეკონომიკების ქვეყნებში. კვლევები ცხადყოფს, რომ მსოფლიოს ღარიბი მოსახლეობის დაახლოებით 75

პროცენტი ცხოვრობს სასოფლო-სამეურნეო რეგიონებში, სადაც ტყის რესურსები ფუნდამენტურ როლს ასრულებს არსებობის უზრუნველყოფაში [2]. შესაბამისად, პირველი მიზნის ეფექტური რეალიზაცია მოითხოვს ინტეგრირებულ მიდგომას, რომელიც აერთიანებს ტყის მდგრად მართვას სოციალური პოლიტიკის სტრატეგიებთან.

თუმცა, ტყეებსა და სიღარიბის შემცირებას შორის ურთიერთკავშირი არ არის ერთმნიშვნელოვანი და განისაზღვრება მრავალი ფაქტორით: ეკონომიკური განვითარების დონით, ბაზრის ხელმისაწვდომობით, ინსტიტუციონალური ჩარჩოებით და პოლიტიკური პრიორიტეტებით [13]. საქართველო, ქვეყანა, რომელიც გადის პოსტსაბჭოთა ტრანსფორმაციას, განსაკუთრებულ კვლევის ობიექტს წარმოადგენს ამ ურთიერთდამოკიდებულების შესასწავლად.

კვლევის მეთოდოლოგია და საქართველოს შემთხვევის არჩევა. კვლევა ეფუძნება სამ ძირითად მეთოდოლოგიურ მიდგომას: 1) მსოფლიო დონეზე ტყის საფარსა და უკიდურეს სიღარიბეს შორის კავშირის სტატისტიკური ანალიზი მსოფლიო ბანკის მონაცემთა ბაზის გამოყენებით [22]; 2) სიღარიბის შემცირების სტრატეგიული დოკუმენტების შინაარსობრივი ანალიზი; 3) შედარებითი კვლევა ათ ქვეყანაში, რომლებიც ხასიათდება მაღალი ან საშუალო ტყის საფარით. საქართველოს შემთხვევის შერჩევა განპირობებულია რამდენიმე არგუმენტით: 1) უნიკალური პოსტსაბჭოთა ტრანსფორმაციის ტრაექტორია; 2) მნიშვნელოვანი პროგრესი სიღარიბის შემცირების მიმართულებით (უკიდურესი სიღარიბის მაჩვენებელი შემცირდა 15%-დან 2010 წელს 3%-მდე 2020 წლისთვის); 3) რთული

დინამიკა ტყის რესურსების მართვის სფეროში; ფუნდამენტური რეფორმები მიწის საკუთრებისა და სოციალური დაცვის მიმართულებით.

ანალიზი მოიცავს სამ ათწლეულს (1990–2000, 2000–2010, 2010–2020) და ოთხ რეგიონს: ლათინური ამერიკა და კარიბის ზღვის აუზი, აღმოსავლეთი და სამხრეთ-აღმოსავლეთი აზია, სუბსაჰარული აფრიკა, ევროპა და ცენტრალური აზია. უკიდურესი სიღარიბის გაზომვა ხორციელდება 1.90 აშშ დოლარის დღიური სტანდარტით (2015 წლის მსყიდველუნარიანობის პარიტეტი), მსოფლიო ბანკის მიერ დადგენილი 1.1 მიზნის შესაბამისად.

კვლევის ძირითადი დასკვნები. კვლევამ გამოავლინა რამდენიმე ფუნდამენტური ასპექტი: სიღარიბის შემცირებასა და ტყეებს შორის ურთიერთკავშირი მნიშვნელოვნად იცვლება რეგიონების,

ისტორიული პერიოდების, ტყის ტრანსფორმაციის ეტაპებისა და ბაზრის ხელმისაწვდომობის მიხედვით; პირველი მიზნის კონკრეტული ამოცანების განხორციელება პოზიტიურად კორელირებს ტყის მდგრადობასთან; ეკოლოგიური შოკების ზემოქმედება და სოციალური მოწყვლადობა შესაძლოა მნიშვნელოვნად შემცირდეს თუ ღარიბ მოსახლეობას აქვს ადეკვატური წვდომა ტყის პროდუქტებსა და ეკოსისტემის მომსახურებაზე.

ძირითადი ნაწილი

1. მდგრადი განვითარების პირველი მიზანი – სტრუქტურა და ამოცანები. პირველი მიზანი მოიცავს კონკრეტულ ქვე-მიზნებს, რომლებიც პირდაპირ უკავშირდება ტყის მდგრადობას.

ცხრილი

მიზანი	აღწერა
1.1	უკიდურესი სიღარიბის გლობალური აღმოფხვრა (ადამიანები, რომლებიც დღეში 1.90 დოლარზე ნაკლებით ცხოვრობენ)
1.3	ეროვნულ დონეზე ადეკვატური სოციალური დაცვის სისტემებისა და ზომების დანერგვა ყველასთვის, მინიმალური დაცვის ჩათვლით, ღარიბი და მოწყვლადი ჯგუფების მნიშვნელოვანი მოცვის უზრუნველსაყოფად
1.4	ყველა ადამიანისთვის, განსაკუთრებით ღარიბებისა და მოწყვლადებისთვის, თანაბარი უფლებების უზრუნველყოფა ეკონომიკურ რესურსებზე, ძირითად სერვისებზე, მიწისა და სხვა ქონების მფლობელობასა და კონტროლზე, მემკვიდრეობაზე, ბუნებრივ რესურსებზე, თანამედროვე ტექნოლოგიებსა და ფინანსურ მომსახურებებზე
1.5	ღარიბებისა და მოწყვლად მდგომარეობაში მყოფთა გამძლეობის გაძლიერება და მათი მოწყვლადობის შემცირება კლიმატთან დაკავშირებული უკიდურესი მოვლენებისა და სხვა ეკონომიკური, სოციალური და გარემოსდაცვითი შოკებისა და კატასტროფების მიმართ

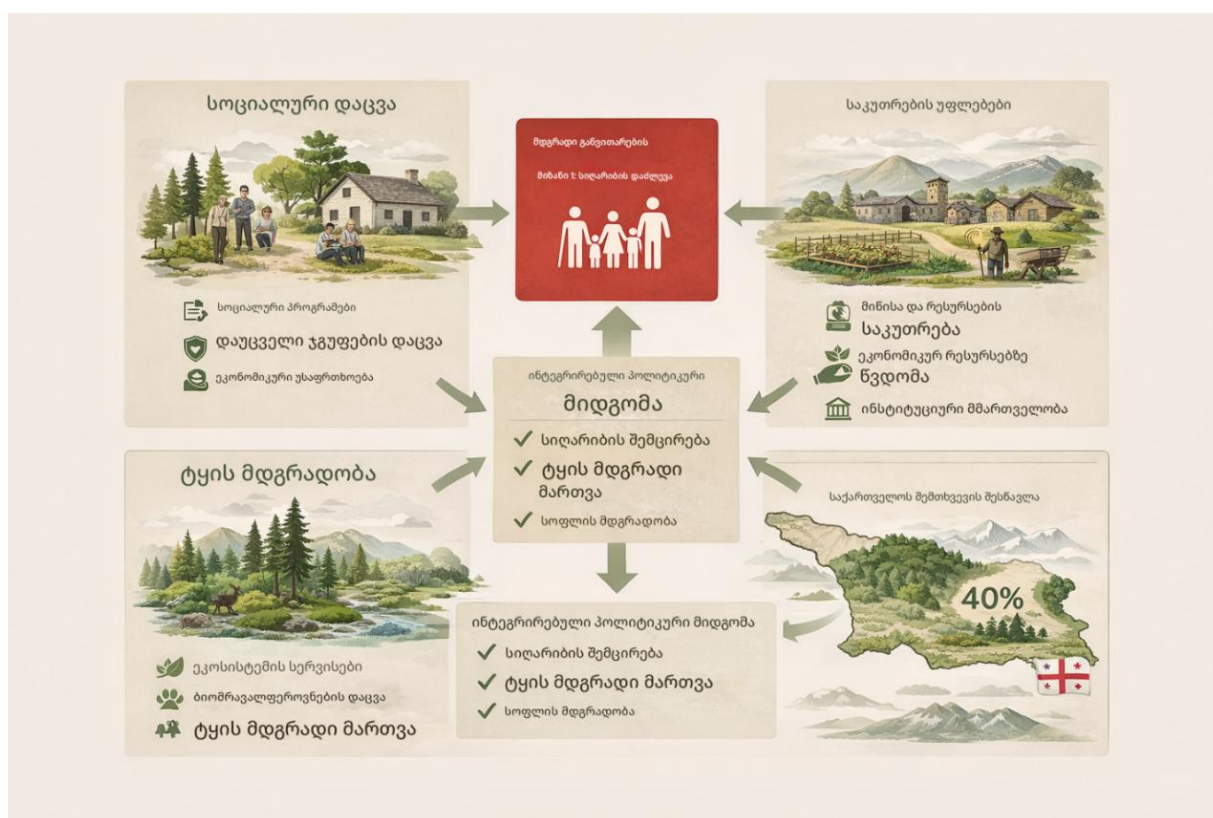
2. ტყესა და სიღარიბეს შორის ურთიერთკავშირი.

ტყეებსა და სიღარიბეს შორის ურთიერთდამოკიდებულება ხასიათდება სირთულითა და მრავალგანზომილებიანობით, მოიცავს ეკონომიკურ, სოციალურ, გარემოსდაცვით და კულტურულ ასპექტებს. თანამედროვე კვლევები [23, 20] აჩვენებს, რომ ეს ურთიერთობა შესაძლოა იყოს როგორც სინერგიული, ისე კონფლიქტური.

ტყეე ასრულებს გადამწყვეტ ფუნქციებს სიღარიბის შემცირების კონტექსტში: უზრუნველყოფს მცენარეული პროდუქტების, სამკურნალო მცენარეების და საკვები რესურსების მიწოდებას. შინამეურნეობების დონეზე ჩატარებულმა კვლევებმა

[15] გამოავლინა, რომ ტყეები საშუალოდ უზრუნველყოფს სოფლის შინამეურნეობების შემოსავლის 20–25%

3. საქართველოს შემთხვევის კვლევა. საქართველო განსაკუთრებულ კვლევის ობიექტს წარმოადგენს მდგრადი განვითარების პირველი მიზნის განხორციელებისა და ტყის მდგრადობის ურთიერთკავშირის ანალიზისთვის. როგორც პოსტსაბჭოთა ქვეყანამ, საქართველომ გაიარა უნიკალური ტრანსფორმაციის პროცესი, რომელიც მოიცავს ეკონომიკურ ლიბერალიზაციას, ინსტიტუციურ რეფორმებსა და მნიშვნელოვან სოციალურ ცვლილებებს [14].

მდგრადი განვითარების პირველი მიზანი

4. ტყის რესურსები და სოციალურ-ეკონომიკური კონტექსტი. საქართველოს ტერიტორიის 40.8 პროცენტი (2.78 მილიონი ჰექტარი) დაფარულია ტყით [7]. მოსახლეობის 42% ცხოვრობს სოფლად, სადაც დიდია ტყის რესურსებზე დამოკიდებულება. XX საუკუნის 90-იან წლებში ეკონომიკურმა კოლაფსმა მოსახლეობის მიერ ტყის მასობრივი გამოყენება გამოიწვია, რამაც უკანონო ჭრა მკვეთრად გაზარდა. თუმცა, 2010 წლისთვის უკიდურესი სიღარიბე შემცირდა 15%-მდე, ხოლო 2020 წლისთვის – 3%-მდე [22].

5. სოციალური დაცვა და საკუთრების უფლებები. საქართველოს სოციალური პროგრამები, როგორიცაა „სოციალური შემწეობა“, პირდაპირ არ არის დაკავშირებული ტყის მდგრადობასთან. მიწის საკუთრება კვლავ კომპლექსურ საკითხად რჩება: ტყის მასივების 97% სახელმწიფოს კუთვნილებაა. ეს მიდგომა ტყის მასობრივი პრივატიზაციისგან იცავს, მაგრამ ზღუდავს ადგილობრივი თემების პასუხისმგებლობას.

6. ტყის მდგრადობის გამოწვევები. მიუხედავად პროგრესისა, უკანონო ჭრები, ტყის ხანძრები და დეგრადაცია კვლავ მნიშვნელოვანია. ინსტიტუციური სისუსტეები, როგორიცაა სატყეო სააგენტოს შეზღუდული მონიტორინგი შორეულ რეგიონებში და ადგილობრივი თემების მინიმალური მონაწილეობა, ეფექტურ მართვას აფერხებს.

7. შედარებითი ანალიზი. შედარებითი ანალიზი ათი ქვეყნის (მათ შორის ალბანეთი, ტაილანდი,

ბჰუტანი, კოსტა-რიკა) შემთხვევას შორის გამოავლენს სხვადასხვა სტრატეგიას პირველი მიზნის განხორციელებაში. საქართველოს პოზიცია გამოავლენს როგორც თანაბარ შესაძლებლობებს, ისე სპეციფიკურ გამოწვევებს.

დასკვნა

კვლევამ დაადასტურა, რომ მდგრადი განვითარების პირველი მიზნის განხორციელება და ტყის მდგრადობა წარმოადგენს კომპლექსურ და ურთიერთდამოკიდებულ პროცესებს. საქართველოს შემთხვევა გვიჩვენებს, რომ სიღარიბის შემცირება არ ნიშნავს ავტომატურად ტყის დაცვას ინტეგრირებული პოლიტიკის არარსებობის პირობებში.

რეკომენდაციები საქართველოსთვის:

- **პოლიტიკის ინტეგრაცია:** ტყის მართვისა და სოციალური პოლიტიკის სინერგია „საქართველო 2030“ სტრატეგიაში;
- **ეკოსისტემის გადახდები:** მექანიზმების დანერგვა კოსტა-რიკისა და მექსიკის გამოცდილებით;
- **მონაწილეობითი მართვა:** ადგილობრივი თემების ჩართულობის გაძლიერება;
- **კლიმატის დაფინანსება:** REDD+ პროექტებისთვის საერთაშორისო ფონდებზე წვდომის ოპტიმიზაცია.

ლიტერატურა

1. grawal, A., Chhatre, A., & Hardin, R. (2008). Changing governance of the world's forests. *Science*, 320(5882), 1460–1462.
2. Angelsen, A., Jagger, P., Babigumira, R., Belcher, B., Hogarth, N. J., Bauch, S., Börner, J., Smith-Hall, C., & Wunder, S. (2014). Environmental income and rural livelihoods: A global-comparative analysis. *World Development*, 64, S12–S28.
3. Barbier, E. B., & Hochard, J. P. (2019). Poverty-environment traps. *Environmental and Resource Economics*, 74(3), 1239–1271.
4. Chomitz, K. M., Buys, P., De Luca, G., Thomas, T. S., & Wertz-Kanounnikoff, S. (2007). *At loggerheads? Agricultural expansion, poverty reduction, and the environment in the tropical forests*. World Bank.
5. Dewi, S., van Noordwijk, M., Zulkarnain, M. T., Dwiputra, A., Hyman, G., Prabhu, R., Gitz, V., & Nasi, R. (2017). Tropical forest-transition landscapes: A portfolio for studying people, tree crops and agro-ecological change in context. *International Journal of Biodiversity Science, Ecosystem Services & Management*, 13(1), 312–329.
6. Duraiappah, A. K. (1998). Poverty and environmental degradation: A review and analysis of the nexus. *World Development*, 26(12), 2169–2179.
7. Food and Agriculture Organization of the United Nations. (2020). *Global forest resources assessment 2020: Main report*.
8. Fisher, M. (2004). Household welfare and forest dependence in Southern Malawi. *Environment and Development Economics*, 9(2), 135–154.
9. Hosonuma, N., Herold, M., De Sy, V., DeFries, R. S., Brockhaus, M., Verchot, L., Angelsen, A., & Romijn, E. (2012). An assessment of deforestation and forest degradation drivers in developing countries. *Environmental Research Letters*, 7(4), 044009.
10. Kaimowitz, D., & Angelsen, A. (1998). *Economic models of tropical deforestation: A review*. Center for International Forestry Research.
11. Mather, A. S. (1992). The forest transition. *Area*, 24(4), 367–379.
12. Mather, A. S., & Needle, C. L. (1998). The forest transition: A theoretical basis. *Area*, 30(2), 117–124.
13. Meyfroidt, P., & Lambin, E. F. (2011). Global forest transition: Prospects for an end to deforestation. *Annual Review of Environment and Resources*, 36, 343–371.
14. National Statistics Office of Georgia. (2020). *Socio-economic situation of Georgia*.
15. Nielsen, M. R., Pouliot, M., & Bakkegaard, R. K. (2013). Combining income and assets measures to include the transitory nature of poverty in assessments of forest dependence. *Ecological Economics*, 86, 37–46.
16. Pagiola, S., Arcenas, A., & Platais, G. (2005). Can payments for environmental services help reduce poverty? An exploration of the issues and the evidence to date from Latin America. *World Development*, 33(2), 237–253.
17. Phelps, J., Webb, E. L., & Agrawal, A. (2010). Does REDD+ threaten to recentralize forest governance? *Science*, 328(5976), 312–313.
18. Rudel, T. K., Coomes, O. T., Moran, E., Achard, F., Angelsen, A., Xu, J., & Lambin, E. F. (2005). Forest transitions: Towards a global understanding of land use change. *Global Environmental Change*, 15(1), 23–31.
19. Shackleton, C. M., Shackleton, S. E., Buiten, E., & Bird, N. (2007). The importance of dry woodlands and forests in rural livelihoods and poverty alleviation in South Africa. *Forest Policy and Economics*, 9(5), 558–577.
20. Sunderlin, W. D., Dewi, S., Puntodewo, A., Müller, D., Angelsen, A., & Epprecht, M. (2008). Why forests are important for global poverty alleviation: A spatial explanation. *Ecology and Society*, 13(2), Article 24.
21. United Nations Development Programme. (2020). *The 2020 global multidimensional poverty index (MPI)*.
22. World Bank. (2021). *Poverty and shared prosperity 2020: Reversals of fortune*.
23. Wunder, S. (2001). Poverty alleviation and tropical forests: What scope for synergies? *World Development*, 29(11), 1817–1833.

UDC 630.9:349.4

SCOPUS CODE 2301

<https://doi.org/10.36073/1512-0996-2026-3-170-176>

Social Protection, Property Rights and Forest Sustainability: An In-Depth Case Study of Georgia

Karlo Kopaliani	Georgian Technical University, Chancellor, Faculty of Social Science, Professor, Georgia E-mail: karlo.kopaliani@yahoo.com
Noe. Khozrevanidze	Georgian Technical University, Faculty of Mining-Geological and Mountain Sustainable Development, Professor, Georgia E-mail: n.khorevanidze@gtu.ge
Nino Bzhalava	Georgian Technical University, Faculty of Mining-Geological and Mountain Sustainable Development, Assistant Professor, Georgia E-mail: nino.bzhalava@gtu.ge

Reviewers:

Z. Laoshvili, Georgian Technical University, Faculty of Mining-Geological and Mountain Sustainable Development Doctor of Military Sciences, Professor
E-mail: laoshvilizura@gmail.com

A. Sichinava, Georgian Technical University, Faculty of Social Sciences, Doctor of Economics, Professor
E-mail: asichinava@gtu.ge

Abstract. This study examines the first Sustainable Development Goal and its relationship with forest resources at global and regional levels. The research focuses on the link between social protection systems, property rights, and forest sustainability using a multifaceted analytical approach. Georgia, as a country undergoing post-Soviet transformation, represents a unique case study for examining poverty and forest management dynamics. The study encompasses a detailed analysis of the relationship between global forest cover and poverty, substantive examination of poverty reduction strategy documents, and comparative analysis based on data from ten countries. Georgia's significant achievements in poverty reduction (extreme poverty decreased from 15% to 3% during 2010-2020) coincide with serious challenges in sustainable forest resource management. Key research findings demonstrate that the relationship between poverty reduction and forest sustainability varies significantly by region, decade, forest transformation stage, and market accessibility. Effective implementation of Goal 1 requires an integrated approach that combines social protection policies, property rights assurance, and ecosystem service mechanisms.

Keywords: Caucasus; Ecosystem services; Forest sustainability; Georgia; Poverty reduction; Property rights; Social protection; Sustainable development.

განხილვის თარიღი 27.02.2026

შემოსვლის თარიღი 23.03.2026

ხელმოწერა დასაბეჭდად 25.09.2026